
verdwijnen. Er werd, hiertoe ook aangezet door Miskotte, gepleit voor een nieuwe grondhouding, waarin gezocht moest worden naar wat bindt en niet naar wat scheidt. Het gesprek was hiermee nog niet begonnen maar de eerste bouwstenen ervoor werden wel degelijk gelegd en Ten Boom speelde er een rol in. Als gerespecteerd en gezaghebbend man in de zendingswereld bracht hij deze ideeën uit de academische hoek voor het voetlicht bij een andere groep gelovigen, die, op een ander niveau maar zeker niet minder toegewijd, geïnteresseerd waren in het jodendom. Toch kon hij Miskottes stellingen en zijn kritiek op de zending niet helemaal onderschrijven. De zending bleef voor Ten Boom een postulaat en ondanks zijn positieve waardering van een meer open ontmoeting bleef hij een zendingsman. Dat hij toch zover kon meegaan in het nieuwe denken is opvallend, maar was mogelijk vanwege zijn liefde voor Israël en het Oude Testament. Hij probeerde de Bijbel zoveel mogelijk joods te lezen en waarschuwde voor hellenistische invloeden in de theologie. Wat dat betreft erkende hij de afhankelijkheid van het jodendom, maar de 'ene hoofdzaak' noopte hem, ondanks de stappen die hij zette naar het gesprek, geen afstand te doen van de zending. In de werkelijke ontmoeting met joden was Ten Boom overigens niet zo fel als in sommige van zijn artikelen. Uit de bewaard gebleven briefwisselingen tussen hem en 'zoekende' joden blijkt juist zijn irenische karakter. In gesprekken van hart tot hart was hij een empathisch man, een zielzorger, aldus Bastiaanse: 'De cura animarum was hem op het lijf geschreven'.³³

De oorlog

Alles veranderde in de oorlog. De nvvi werd door de bezetter geliquideerd en de jodenzending werd, zoals gezegd tot vreugde van Ten Boom, overgenomen door de nhk. De oprichting van de Hervormde Raad voor Kerk en Israël bracht ook de discussie met zich mee over de term 'zendeling' waarvan Ten Boom geen voorstander meer was. Andere arbeiders onder Israël, met name die afkomstig van de Rotterdamse zendingsvereniging *Elim*, hechtten er echter veel waarde aan en Ten Boom verloor de discussie. Naast de wrijvingen tussen Elim en de nvvi gingen er ook andere complicaties gepaard met de transitie van de jodenzending aan de hervormde kerk. Mannen als Ten Boom en Henk Dekker,³⁴ die hun hele leven hadden gewijd aan de zending, moesten de opzet van de nieuw te vormen Raad voor een groot deel overlaten aan mannen als Hendrik Kraemer (1888-1965), die weliswaar goede ideeën hadden over het apostolaat van de kerk, maar minder dan Ten Boom cum suis van de jodenzending afwisten. Voorstellen door Ten Boom en Dekker gedaan werden door de synode soms niet aangenomen of grondig gewijzigd. Toch kwam men er uiteindelijk uit en kreeg de

³³ J. Bastiaanse, *De Joden-zending*, 379.

³⁴ Henk Dekker (1902-2001), geboren te Middelburg, studeerde theologie in Utrecht en werd in 1936 predikant in Amsterdam na enkele andere gemeentes de hebben gediend (Haskerland, Weesp en Apeldoorn). In Amsterdam werd hij in 1939 voorzitter van de 'Commissie voor de Joden-zending'. In 1942 werd hij benoemd tot de eerste voorzitter van de Hervormde Raad voor Kerk en Israël, een rol die hij tot 1967 vervulde. In de Raad onderscheidde hij zich met zijn grote kennis van de vraagstukken betreffende Israël en zijn geduldige manier van voorzitten, waarbij hij altijd de synthese zocht. Gegevens ontleend aan: J. Bastiaanse, *De Joden-zending*, 204-205.